

Протидія злочинам,

пов'язаним із незаконним заняттям гральним бізнесом: проблеми теорії та практики

В. В. Топчій

кандидат юридичних наук, доцент, перший заступник начальника Головного слідчого управління МВС України, генерал-майор міліції, заслужений юрист України

Розглянуто актуальні питання протидії злочинності, зокрема в сфері грального бізнесу. Проаналізовано слідчу та судову практику, запропоновано шляхи вдосконалення слідчої діяльності.

Ключові слова: гральний бізнес, правоохоронні органи, дослідча перевірка, розслідування злочинів, оскарження.

Рассмотрено актуальные вопросы противодействия преступности, в частности в сфере игрового бизнеса. Проанализировано следственную и судебную практику, предложены пути усовершенствования следственной деятельности.

Ключевые слова: игорный бизнес, правоохранительные органы, доследственная проверка, расследование преступлений, обжалование.

Topical issues of combating crime, particularly in the sphere of gambling business are discussed. Investigative and judicial practices are analyzed, the ways of improvement of investigation activity are given.

Keywords: gambling business, law-enforcement organs, investigation verification, crime investigation, appeal.

Реорганізація економіки України, недосконалість вітчизняного правового регулювання, неготовність суспільства й окремих громадян до нових умов життя закономірно викликали зростання злочинності в сфері господарювання [1, с. 23-27]. Одним із досить небезпечних злочинів у цій сфері, який завдає серйозної шкоди економічній безпеці держави, є незаконне заняття гральним бізнесом.

Цей злочин порівняно новий, адже спеціальну заборону на заняття подібним видом господарської діяльності встановлено лише 15 травня 2009 р. – після прийняття Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні» [2].

Відповідно до статті 3 зазначеного Закону, стосовно суб'єктів господарювання, тобто юридичних осіб, або суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб, що організовуватимуть заняття гральним бізнесом, передбачено застосування фінансових санкцій у розмірі восьми тисяч мінімальних зарплат (наразі це приблизно 7,5 млн гривень), а також конфіскації грального обладнання.

Крім цього, заняття гральним бізнесом визначено протиправним та кримінально-караним діянням. Відразу (з 26 червня 2009 р.) кримінальна відповідальність за вчинення таких діянь передбачалась ст. 203 КК України («Заняття забороненими видами господарської діяльності»), а після внесення відповідних змін до Кримінального кодексу України 22 грудня 2010 р. – ст. 203-1 (спеціальною кримінально-правовою нормою – «Заняття гральним бізнесом»). Відповідно до цієї статті організатора грального бізнесу очікує штраф від 10 до 50 тис. неоподаткованих мінімумів доходів громадян (до 850 тис. грн). В разі ж повторного виявлення такої діяльності, злочинцю загрожує покарання у вигляді обмеження волі до п'яти років.

Однак, незважаючи на такі правові заборони, гральні заклади продовжують функціонувати й надалі, у тому числі і нелегально під виглядом Інтернет-салонів та покерних клубів. Досить розповсюдженими стали випадки встановлення у приміщеннях колишніх ігрових автоматів та казино комп'ютерної техніки та обладнання локальних мереж з можливістю доступу до мережі Інтернет, що є своєрідною організацією інтернет-клубів з доступом до електронного (віртуального) казино та азартних ігор з метою отримання прибутку. Причому це стосується не лише Києва чи Київської області, а й усіх регіонів України.

Так, лише впродовж січня-лютого 2011 р. працівниками органів внутрішніх справ викрито понад 450 фактів протиправної діяльності гральних закладів. У правопорушників вилучено майже 1900 одиниць грального обладнання.

Наприклад, на Львівщині за матеріалами співробітників Державної служби боротьби з економічною злочинністю порушено кримінальну справу за ч. 1 ст. 203-2 КК України стосовно підприємця, який в приміщенні ігрового розважального закладу, всупереч вимогам ст. 2 Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні», організував проведення азартних ігор. Вилучено 52 гральних автомати на загальну суму два мільйони гривень [3].

Узагалі ж протягом 2010-го та січня-лютого 2011 р. у провадженні слідчих ОВС перебувало 750 кримінальних справ про злочини, пов'язані з порушенням вимог у сфері грального бізнесу (прийнято до провадження 254 кримінальні справи).

Найбільше таких справ знаходиться в провадженні слідчих підрозділів м. Києва – 142, Донецької – 99, Херсонської – 64, Дніпропетровської областей – 51.

Працівники правоохоронних органів постійно зіштовхуються з численними проблемами, пов'язаними із застосу-

ванням норм законодавства, що регулює господарську діяльність у сфері грального бізнесу.

В найбільшій мірі зазначене стосується саме працівників органів внутрішніх справ, адже у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства про заборону грального бізнесу в Україні» від 22 грудня 2010 р. № 2852-VI саме до їх компетенції віднесено «забезпечення в межах своїх повноважень виконання вимог закону про заборону грального бізнесу в Україні», а також «провадження досудового слідства у справах про злочини, передбачені ст. 203-2 КК України» [4].

Проблеми протидії злочинності, зокрема у сфері господарської діяльності, стали предметом наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі криміналістики, кримінального процесу та кримінального права, зокрема: Ю. П. Алєніна, В. П. Бахіна, В. Д. Берназа, Р. С. Белкіна, В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, В. А. Журавля, В. С. Зеленецького, А. В. Іщенка, Н. С. Карпова, В. С. Кузьмичова, В. В. Лисенка, В. К. Лисиченка, Є. Д. Лук'янчикова, Г. А. Матусовського, Н. О. Петричко, А. В. Савченка, М. В. Салтевського, П. В. Цимбала, В. І. Шакуна, В. Ю. Шепітька та ін. Проте деякі питання і досі залишаються невирішеними.

Так, одним із важливих чинників кримінально-правової протидії суспільно небезпечним посяганням у сфері грального бізнесу є забезпечення правильної і точної кваліфікації подібних посягань, які, як уже зазначено вище, можуть спричинити колосальні економічні збитки державі [9, с. 116-118].

Як свідчить практика, вирішуючи питання про порушення кримінальних справ за фактом заняття забороненими видами господарської діяльності, щодо яких є спеціальна заборона, працівниками ОВС

в більшості випадків враховуються лише положення ЗУ «Про заборону грального бізнесу в Україні». Інші нормативні акти, що також регламентують господарську діяльність, не стають предметом дослідження.

Досить часто в основу рішень про відмову в порушення кримінальної справи покладаються рішення по цивільних, адміністративних чи господарських справах, що не зовсім правильно. Адже ці рішення не мають визначального значення в кримінальному судочинстві.

Головним слідчим управлінням МВС, з огляду на проблеми документування та розслідування злочинів, пов'язаних із заняттям гральним бізнесом, направлено вказівку керівникам слідчих підрозділів ГУМВС, УМВС додатково опрацювати ряд питань щодо нормативного врегулювання господарської діяльності (зокрема у сфері грального бізнесу) й особливостей розслідування злочинів вказаної категорії. Й зокрема те, що не завжди слідчі пам'ятають про преюдицію – необов'язковість вказаних рішень при провадженні досудового слідства у кримінальних справах.

Також у статті 6 КПК України відсутня заборона для порушення кримінальної справи у разі наявності судових рішень у цивільних, адміністративних чи господарських справах. Адже їх наявність не виключає ознак злочину, приводів та підстав для порушення кримінальної справи й, відповідно, провадження досудового слідства.

При прийнятті рішення про порушення кримінальної справи за фактом заняття забороненими видами господарської діяльності проблеми породжує те, що положенням Угоди про партнерство та співробітництво, яка започатковує партнерство між Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, з одного боку, та Україною, з другого боку (ратифікованої 10 листопада 1994 р.) визначе-

но, якщо «нове законодавство чи правила, які запроваджено в Україні, можуть спричинити більш обмежені умови для заснування компаній Співтовариства на її території і для функціонування дочірніх компаній і філіалів компаній Співтовариства, заснованих в Україні, ніж ті, що склалися на день підписання Угоди, то такі, відповідні законодавство чи правила не застосовуються протягом трьох років після набуття чинності відповідним законом до тих дочірніх компаній і філіалів, які вже були створені в Україні на момент набуття чинності відповідним актом» [5]. Таким чином, хоч фактично в Україні й заборонено заняття гральним бізнесом, відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, відповідне законодавство (в цьому випадку Закон України «Про заборону грального бізнесу в Україні») не застосовуються протягом трьох років до тих дочірніх компаній і філіалів Європейського Співтовариства, які вже створені в Україні на момент набуття чинності вказаним нормативним актом.

Цим користуються зловмисники, щоб «приховати» свою злочинну діяльність – під виглядом легітимних «дочірніх компаній Європейського Співтовариства».

Нерідко, щоб уникнути відповідальності, злочинці «прикриваються» рішеннями судів по цивільних, господарських та адміністративних справах (про реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, надання дозволів займатися господарською діяльністю тощо). А ці рішення враховуються працівниками ОВС на досудовому провадженні при кваліфікації незаконного заняття господарською діяльністю.

При цьому відповідальність за заняття гральним бізнесом не наступає за умов дотримання всіх передбачених вітчизняним законодавством правил і процедур при реєстрації суб'єкта підприємницької діяль-

ності в Україні (дочірніх підприємств Європейського Співтовариства і їх філіалів).

Крім того, необхідно враховувати й положення ст. 32 Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським Співтовариством та їх державами-членами, відповідно до яких «дочірньою компанією» є компанія, яка цілком підконтрольна материнській компанії.

Відповідно до пункту 3 статті 126 Господарського кодексу України, відносини контролю-підпорядкування визначаються за рахунок переважної участі контролюючого підприємства в статутному капіталі та/або загальних зборах чи інших органах управління іншого (дочірнього) підприємства. Зокрема, володіння контрольним пакетом акцій є вирішальною залежністю між асоційованими підприємствами.

А відносини вирішальної залежності можуть встановлюватись лише за умови отримання згоди відповідних органів Антимонопольного комітету України, на що також необхідно звертати особливу увагу правоохоронцям.

Як свідчить практика, вказані положення застосовуються й судовими органами при розгляді різних скарг та здійсненні правосуддя загалом.

Зокрема зазначені проблеми були розглянуті Печерським районним судом м. Києва, яким було прийнято вірне рішення [10] – відмовлено у задоволенні скарги адвокатів на постанову прокурора про скасування постанови про відмову в порушенні кримінальної справи та порушення кримінальної справи за фактом організації заняття в приміщенні готелю «Х» нествановленими особами господарської діяльності за ознаками злочину, передбаченого ч.1 ст. 203 КК України.

Так, у 2009 році до Шевченківського РУ ГУ МВС України в м. Києві надійшла заява К., в якій містилися відомості про організацію заняття гральним бізнесом у приміщенні готелю «Х».

Після перевірки заяви винесено постанову про відмову в порушенні кримінальної справи за фактом організації заняття в приміщенні готелю «Х» господарської діяльності, щодо яких є спеціальна заборона ЗУ «Про заборону грального бізнесу в Україні».

Підставою для прийняття рішення стала відсутність у діяннях складу злочину (п. 2 ч. 2 ст. 6 КПК України). Зокрема, у постанові зазначено, що в цьому випадку відсутня така ознака злочину, як протиправність діяння, адже на ЗАТ «Казино «Х» поширюється дія Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським Співтовариством та їх державами-членами.

Зазначена діяльність також перевіряла й податковими органами, за результатами якої було звернуто з позовом до суду з вимогою визнати незаконність дій ЗАТ «Казино «Х».

Та постановою Окружного адміністративного суду м. Києва від 2010 р. було відмовлено у задоволенні позову Державної податкової адміністрації у м. Києві, а також встановлено той факт, що засновником та володільцем 79,98 % акцій товариства є англійська компанія «М» (нерезидент). Й, відповідно, цим рішенням було визнано, що на господарську діяльність ЗАТ «Казино «Х» поширюються вимоги Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським Співтовариством та їх державами-членами.

Пояснювалось це тим, що оскільки державна реєстрація ЗАТ «Казино «Х» відбулась у жовтні 2003 р. й на день підписання зазначеної Угоди були відсутні заборони на гральний бізнес та азартні ігри, дія Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні» не може розповсюджуватись на ЗАТ «Казино «Х» протягом трьох років, тобто до червня 2012 р. (на 3 роки від набуття законної сили Законом України «Про заборону грального бізне-

су в Україні», як цього й вимагають норми Угоди).

Ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 2010 р. постанову Окружного адміністративного суду м. Києва залишено без змін.

Окрім цього, й рішенням Держинського районного суду м. Харкова від 2009 р., що набрало законної сили, визнано наявність у ЗАТ «Казино «Х» права в строк до червня 2012 р. включно здійснювати підприємницьку діяльність з організації діяльності з проведення азартних ігор.

Незважаючи на це, у 2010 р. прокуратурою міста Києва вірно було скасовано постанову про відмову в порушенні кримінальної справи та порушено кримінальну справу за фактом організації заняття в приміщенні готелю «Х» невстановленими особами господарської діяльності від 2009 р.

У 2011 році до суду зі скаргою до Печерського районного суду м. Києва на вказану постанову прокурора в інтересах директора ЗАТ «Казино «Х» звернувся адвокат Н. та адвокат Т. (скарги об'єднані в одне провадження).

У поданих скаргах заявники просили скасувати постанову прокурора про скасування постанови про відмову в порушенні кримінальної справи та порушення кримінальної справи як незаконну та необґрунтовану.

Свої скарги адвокати обґрунтовували посиланням на те, що досудовим слідством усупереч ст. ст. 65, 69 КПК України проігноровано вимоги постанови Окружного адміністративного суду м. Києва від 2010 р. та ухвали Київського апеляційного адміністративного суду від 2010 р.

Крім цього, ними було вказано й факт того, що прокурор на момент порушення кримінальної справи був обізнаний з цими рішеннями суду, у зв'язку з цим приводи та підстави для порушення зазначеної кримінальної справи вважалися відсутніми.

Додатково в обґрунтування своєї позиції було наголошено, що ЗАТ «Казино «Х» було утворене як підприємство з іноземними інвестиціями, оскільки, як уже зазначено вище, судом було встановлено, що засновником та володільцем 79,98 % акцій товариства є англійська компанія «М».

У березні поточного року Печерським районним судом м. Києва було поставлено крапку в цій історії – відмовлено у задоволенні скарги адвокатів на постанову прокурора.

Зокрема, Печерським районним судом при розгляді скарг адвокатів було дійсно встановлено, що ЗАТ «Казино «Х» було засновано двома іноземними юридичними особами – Компанією «М» (частка складає 79,98%) та Компанією «З» (частка складає 19,02%). Проте у відомостях державної реєстрації, статуті товариства відсутня інформація про наявність залежності від будь-якого іншого підприємства та даних про те, що ЗАТ «Казино «Х» є дочірнім. Також відсутні дані про надання згоди Антимонопольного комітету України на встановлення відносин вирішальної залежності. А це є обов'язковим, що вже зазначалося вище.

Водночас Печерським районним судом було дано оцінку рішення Дзержинського районного суду м. Харкова – його обґрунтовано невраховано при розгляді скарги адвокатів. Адже, як передбачено нормами спеціального закону, що врегульовує систему та принципи державної політики у сфері ліцензування (ст. ст. 1, 5 ЗУ «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»), питання щодо видачі, переоформлення анулювання ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов тощо відносяться до компетенції органів ліцензування і не є компетенцією суду.

На основі цього та з урахуванням того, що у ст. 6 КПК України відсутня заборона

для порушення кримінальної справи при наявності судових рішень у цивільних, адміністративних чи господарських справах (до того ж «наявність подібних рішень в жодному разі не виключає ознак злочину»), суд прийняв вірне рішення, визнавши відсутність підстав для застосування Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами до ЗАТ «Казино «Х», оскільки відсутні дані про те, що воно дійсно є філіалом чи дочірнім підприємством Компанії Співтовариства в контексті даної Угоди. Відповідно, постанову про порушення кримінальної справи за фактом організації заняття гральним бізнесом скасовано не було.

Неврахування подібних норм впливає на юридичну кваліфікацію вчиненого діяння, що, в свою чергу може призвести як до незаконного порушення кримінальних справ, так і необґрунтованої відмови у порушенні.

Ще однією проблемою, яка жодним чином не сприяє якісному розслідуванню злочинів, пов'язаних із заняттям гральним бізнесом, є часткова «легалізація» роботи гральних закладів шляхом їх перереєстрації («переформатування») у громадські організації, які фактично займаються наданням послуг у сфері грального бізнесу, однак під виглядом проведення спортивних змагань.

Адже відповідно до ч. 2 ст.1 Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні» до азартних ігор не відносяться: організація та проведення лотерей; організація та проведення творчих конкурсів, спортивних змагань тощо, незважаючи на те, передбачається чи не передбачається їх умовами грошовий або майновий виграш; гра в більярд, гра в кеглі (боулінг) та інші ігри, які проводяться без одержання гравцем призу (виграшу); гра на гральних автоматах типу «кран-машина» (двокоординатні автомати), де як виграш

(приз) гравець отримує виключно матеріальні речі (іграшки, цукерки тощо); розіграші на безоплатній основі з рекламуванням (популяризацією) окремого товару, послуги, торгової марки, знаків для товарів і послуг, найменування або напрямів діяльності суб'єктів господарювання, комерційної програми з видачею виграшів у грошовій або майновій формах; розіграші у вигляді конкурсів (ігор, вікторин), умови яких передбачають безоплатне набуття особою статусу її учасника та отримання учасником, який виявив кращі особисті знання та вміння, виграшів у грошовій або майновій формах за особисту перемогу; розіграші на безоплатній основі для розважальних, благодійних або пізнавальних цілей [2].

Нині занадто складно відрізнити азартні і неазартні ігри, адже зміна хоча б одного з пунктів правил їх проведення може перевести їх в розряд азартних чи, навпаки, неазартних. Наприклад, якщо в той самий боулінг, більярд або комп'ютерні ігри починають грати на гроші (навіть якщо така угода була досягнута таємно, чи у процесі вже розпочатої безкоштовної гри), то вони вже автоматично стають азартними.

При цьому, користуючись винятками, вказаними у Законі України «Про заборону грального бізнесу в Україні», злочинці під виглядом організації та проведення спортивних змагань, умовами яких передбачається грошовий або майновий виграш (найчастіше покер), продовжують займатися гральним бізнесом.

Наприклад, у січні 2011 року в Луганській області працівниками ОВС виявлено службових осіб громадської організації, які у приміщенні клубу спортивного покеру, всупереч вимогам Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні», здійснювали діяльність з організації та проведення азартних ігор у покер. Відносно організаторів порушено кримінальну справу, триває досудове слідство.

І такі факти є досить поширеними. Пов'язане це з тим, що в 2009 р. покер віднесли до переліку видів спорту, відповідно легалізувавши цю азартну гру. Таким чином, під виглядом покерних клубів продовжується надання послуг у сфері грального бізнесу.

Лише у Києві за даними МВС України нараховується більше десяти таких клубів. Організаторами подібних громадських організацій встановлюється обмежений доступ до «грального закладу» (приймаються тільки «постійні відвідувачі»), що автоматично виключає можливість доступу до цих закладів працівників органів внутрішніх справ і викриття фактів заняття гральним бізнесом.

Як свідчить практика, під час проведення заходів з перевірки інформації про злочини та правопорушення, пов'язані з організацією діяльності гральних закладів, непоодинокими є випадки безпідставних відмов суб'єктів господарювання в задоволенні законних вимог щодо надання доступу працівників ОВС до «закритих» закладів, а також створення перешкод у виконанні інших покладених на міліцію обов'язків. Подібні факти спостерігаються практично в усіх регіонах держави.

При цьому, як уже зазначалося вище, з набранням чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дотримання законодавства про заборону грального бізнесу в Україні» органи внутрішніх справ додатково отримали суттєве навантаження щодо організації документування та викриття правопорушень в сфері грального бізнесу.

При цьому неможливість притягнути до відповідальності осіб, що перешкоджають міліції виконувати свої повноваження, жодним чином не сприяє їх ефективній діяльності.

Так, стаття 185 Кодексу України про адміністративні правопорушення перед-

бачає відповідальність за злісну непоко-ру законному розпорядженню або вимо-зі працівника міліції. Однак практика за-стосування цієї норми поширюється лише на порушення громадського порядку.

Зважаючи на вказане, з метою органі-зації ефективної діяльності ОВС щодо документування випадків заняття граль-ним бізнесом, Міністерством внутріш-ніх справ України запропоновано допо-внити Кодекс України про адміністративні правопорушення нормою, що вста-новлюватиме відповідальність осіб за пе-решкоджання працівникам ОВС у вико-нанні покладених на них повноважень – ст. 185-13 КУпАП («Невиконання закон-них вимог працівників міліції») такого змісту: «Невиконання законних вимог працівників міліції щодо надання службо-вими особами підприємств, установ, ор-ганізацій, фізичними особами інформа-ції, необхідної для виконання покладених на працівників міліції обов'язків, надан-ня неправдивої інформації або створен-ня інших перешкод у доступі до інфор-мації – тягне за собою адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб та накладення штрафу від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Крім того, при розслідуванні злочинів, пов'язаних із незаконним заняттям граль-ним бізнесом, значні проблеми виникають і з необхідністю документування факту отримання виграшу гравцем. Адже без за-стосування сил і засобів оперативно-роз-шукової діяльності задокументувати факт отримання гравцем виграшу (призу) в ас-пекті ст. 203-2 КК дуже складно, а прове-дення оперативно-технічних заходів за не-тяжкими злочинами Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» не передбачено.

Необхідність встановлення факту отри-мання виграшу пов'язана з побудовою диспозиції норми кримінального закону,

яка передбачає відповідальність за занят-тя гральним бізнесом (ст. 203-2 КК Украї-ни). Вона є бланкетною за своїм характе-ром й не визначає конкретних ознак злочину, а відсилає до іншого нормативно-го акта – Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні».

Так, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 2 вказа-ного закону заняття гральним бізнесом полягає у занятті «діяльністю з організа-ції та проведення азартних ігор у казино, на гральних автоматах, у букмекерських конторах та в електронному (віртуально-му) казино, що здійснюють організато-ри азартних ігор з метою отримання при-бутку». Таким чином, обов'язковою озна-кою заняття гральним бізнесом є органі-зація та проведення азартних ігор, тоб-то будь-яких ігор, умовою участі в яких є внесення гравцем ставки, що дає змогу отримати виграш (приз), і результат якої повністю або частково залежить від ви-падковості». Саме необхідність докумен-тування змоги отримати виграш (приз) й створює проблеми в діяльності праців-ників міліції.

З метою усунення вказаних проблем необхідно внести зміни Закону України «Про заборону грального бізнесу в Украї-ні», виклавши п. 2 ч. 1 ст. 1 у такій редакції: «Азартна гра – будь-яка гра, обов'язковою умовою участі в якій є сплата гравцем гро-шей, що дає змогу як отримати виграш у будь-якому вигляді, так і не отримати його залежно від випадковості». Зазначе-не сприятиме ефективній діяльності орга-нів внутрішніх справ по протидії грально-му бізнесу.

Значні проблеми в діяльності правоо-хоронних органів створює й можливість кваліфікації заняття гральним бізнесом за нормами різних галузей законодавства, що подекуди створює колізії.

Так, кваліфікація дій, що полягають у незаконних азартних іграх, може бути здійснена за нормами:

а) адміністративного законодавства (ст. 164 «Порушення порядку провадження господарської діяльності», ст. 181 «Азартні ігри, ворожіння в громадських місцях»);

б) фінансового законодавства, оскільки, як уже зазначено, ч. 1 ст. 3 Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні» встановлює відповідальність у вигляді фінансових санкцій за порушення встановлених у цьому Законі вимог;

в) кримінального законодавства, зокрема: ст. 190 «Шахрайство»; ст. 203 «Заняття забороненими видами господарської діяльності»; ст. 203-2 «Заняття гральним бізнесом»; ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом»; ст. 212 «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)»; ст. 304 «Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність» тощо [6, с. 41].

При цьому наведений перелік статей КК України найбільш характерний при вчиненні злочинів, пов'язаних із заняттям гральним бізнесом, проте не є вичерпним [7, с. 100-102].

Наприклад, не підпадаючи під ознаки Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні», організація деяких видів ігор може бути кваліфікована як шахрайство (ст. 190 КК України). Як свідчить практика, найчастіше має місце розповсюдження лотерей, проведення конкурсів чи розіграшів, або у випадку експлуатації гральних автоматів типу «кран-машина», які запрограмовані таким чином, щоб потерпілий ніколи не отримав виграшу.

У подібних випадках наявний обман, втілений у невідповідному функціонуванні гральних пристроїв і механізмів, а також у злочинній поведінці організаторів вказаних вище ігор.

Значні проблеми при розслідуванні злочинів вказаної категорії створює й те, що учасники азартних ігор (особи, що користуються послугами Інтернет-салонів),

усвідомлюючи, що можуть бути притягнуті до відповідальності за ст. 181 КУпАП («Азартні ігри, ворожіння в громадських місцях»), відмовляються від давання пояснень з посиланням на ст. 63 Конституції України, або свідчать, що перебували у приміщенні під різними приводами, але аж ніяк не займалися азартними іграми. В той же час власники Інтернет-закладів заперечують надання послуг у сфері забороненого грального бізнесу, пояснюючи свою діяльність встановленням комп'ютерної техніки та обладнанням локальної мережі з можливістю доступу до мережі Інтернет, організовуючи таким чином Інтернет-клуби [8, с. 20-24].

Під час дослідчих перевірок правильно й доцільно залучати фахівців у галузі комп'ютерних технологій, своєчасно вилучати документи, максимально вживати заходи щодо встановлення осіб, які організовують заняття гральним бізнесом і отримують прибуток. Гральні автомати в обов'язковому порядку повинні своєчасно досліджуватися на предмет наявності в них відповідних електронних програм, а після їх вилучення – в жодному разі не передаватися на зберігання особам, які надавали послуги у сфері грального бізнесу. У результаті цього по кримінальних справах, які нині, як правило, порушуються за фактом учинення злочину, будуть встановлені реальні злочинці, що значно покращить роботу слідчих підрозділів.

Таким чином, оптимізація правового забезпечення розслідування злочинів, пов'язаних з заняттям гральним бізнесом, вкрай необхідна й дозволить реально захистити права і свободи громадян, усунути суспільну шкоду, пов'язану з гральним бізнесом, зменшити кількість злочинів, скоєння яких мотивовано здобуттям коштів на азартні ігри, що відповідно позитивно вплине й на соціально-економічне становище в державі.

Література

1. Паламар Д. С. Предмет доказування в стадії порушення кримінальних справ про шахрайство з фінансовими ресурсами / Д. С. Паламар // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 18. – 2008. – С. 23-27.
2. Закон України «Про заборону грального бізнесу в Україні» від 15 травня 2009 р. № 1334-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Коряк В. Лише за два місяці працівники міліції викрили понад 450 фактів протиправної діяльності гральних закладів / В. Коряк // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua>
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства про заборону грального бізнесу в Україні» від 22 грудня 2010 р. № 2852-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону : <http://zakon1.rada.gov.ua>
5. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами / Угоду ратифіковано Законом від 10 листопада 1994 р. № 237/94-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
6. Савченко А. В. Кримінально-правова кваліфікація незаконних азартних ігор / А. В. Савченко // Адвокат. – № 1(112). – 2010. – С. 41.
7. Петричко Н. О. Особливості кваліфікації незаконних азартних ігор / Н. О. Петричко // Проблеми кримінально-правових наук: історія, сучасність, міжнародний досвід (пам'яті професора П. П. Михайленка): Тези доп. наук.- теорет. конф. – К.: Київський нац. ун-т внутр. справ, 2009. – С. 100–102.
8. Скалозуб Л. П. Протидія підрозділами ДСБЕЗ МВС України декриміналізації сфери грального бізнесу / Л. П. Скалозуб, В. І. Василичук, В. Р. Сливенко // Актуальні проблеми юридичних наук у дослідженнях учених : додаток до журналу «Міліція України». – 2009. – № 86. – С. 20-24.
9. Савченко А. В. Кваліфікація незаконних азартних ігор / А. В. Савченко // Актуальні проблеми оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ : тези доп. круглого столу (Київ, 3 берез. 2010 р.) [Текст] / ред. кол. : В. Д. Сущенко, О. М. Джужа, М. А. Погорецький та ін. – К. : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. – С. 116–118.
10. Постанова Печерського районного суду м. Києва від 12 березня 2011 року № 4-43/11 / Єдиний державний реєстр судових рішень України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua>